

Josep Gifreu, el comunicòleg de Palol

Text: Xevi Planas

La consciència de la duresa de la vida al camp, que va adquirir al Palol de Revardit de la seva infantesa, va allunyar Josep Gifreu de l'ofici de pagès. La seva afició a escriure el va dur a obrir-se camí en l'àmbit periodístic. Ara Josep Gifreu és un dels màxims especialistes que hi ha a Catalunya en el món de la comunicació de masses.

Fotos: Josep Maria Oliveras

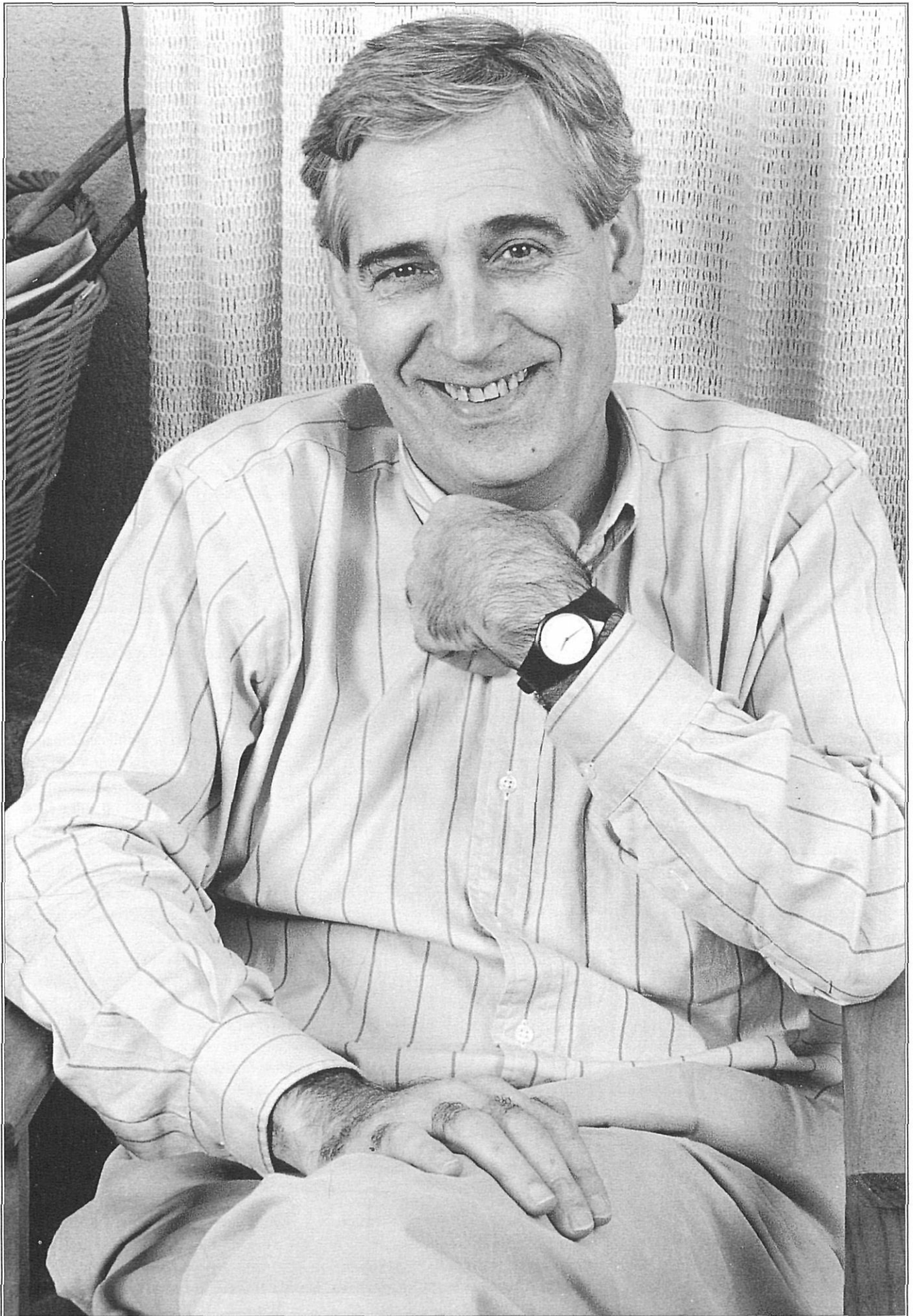
ostè va néixer a Palol de Revardit. Considera que ha canviat molt aquesta població des de la seva infantesa?

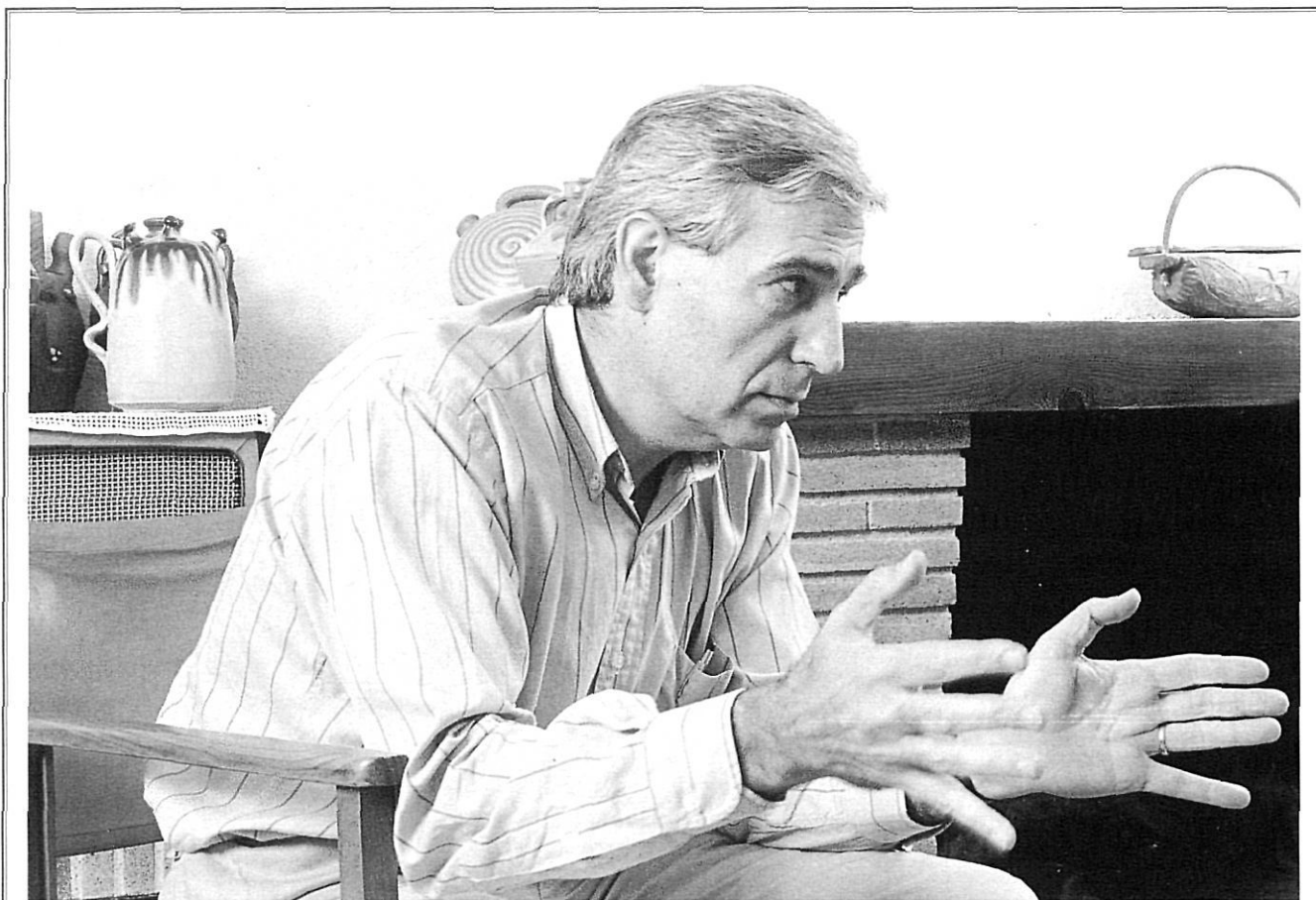
– «Ha canviat profundament. La masia on vaig néixer, can Quaranta, ara és mig en ruïnes. Aquest exemple pot ser interpretat com el símbol d'un món que ja és història. Vaig néixer en una família de masovers amb poca terra, dels més pobres del poble, en una època de penúria en tots els sentits. Les condicions de vida de la meua família eren molt dures i no hi havia perspectives de millorar. El meu germà gran va convèncer el pare que no hi havia res a

fer treballant d'aquella manera a Palol. Els de casa van acabar deixant la terra i fugint cap a vila. Es van traslladar a Mata, on es va crear un veïnat nou amb persones que venien de diferents pobles. Després vaig veure que molta gent del mateix poble que consideràvem més rica va haver de seguir el mateix camí: deixar la terra. No hi havia cap més solució per als qui volien viure millor».

– *Malgrat la duresa de les condicions de vida, són agradables els seus records de la infantesa a Palol?*

– «Els meus records de la infància a Palol són relativament breus, perquè hi vaig aguantar només fins als vuit anys. Veia que la vida a Palol era molt dura i volia marxar-ne com fos, per poder trobar el meu camí fora d'aquell clos tan reduït. Vaig emigrar de la família i del poble molt aviat. Jo feia d'escolà a Palol i el rector em va oferir una feina d'escolà a Banyoles. Amb només vuit anys, em vaig independitzar de la família i me'n vaig anar a Banyoles a guanyar-me la vida fent d'escolà al convent de les monges carmelites. Primer, vivia amb la portera d'una casa que tenien les monges. Aquesta dona tenia molt mal caràcter i jo ho passava malament. Després, la van canviar i van posar al seu lloc

una senyora que em va tractar molt bé, com si fos una segona mare. La meva mare em venia a veure el dimecres, coincidint que anava a mercat a Banyoles».

– *Pot ser guarda més bons records de Banyoles que de Palol...*

– «Sí. De tota manera, tinc un bon record del mestre que tenia a Palol, el senyor López, que al poble era molt ben vist. Tothom li duia els tastets de la matança del porc. Tenia un galliner i ens demanava que li portéssim galàpets, que utilitzava perquè es mengessin els insectes i altres paràsits del galliner. A canvi d'un galàpet, ens donava una barra de regalèsia...».

– *L'ensenyament era en castellà...*

– «Lògicament. Però jo no sabia ni què era el castellà. Al poble, només els rics tenien ràdio.

Nosaltres no en teníem i jo no havia sentit mai parlar castellà. Vaig haver d'aprendre a l'escola que d'una taula n'havíem de dir "mesa"».

– *El canvi de Palol a Banyoles va ser molt fort?*

– «M'hi vaig anar acostumat. A Banyoles, vaig descobrir coses noves. El futbol llavors tenia per a nosaltres un poder simbòlic molt important i vaig co-

mençar a jugar-hi amb una certa afició. També vaig començar a col·leccionar cromos a través dels àlbums de la Xocolata Torras. En tinc molt present un sobre la Segona Guerra Mundial, que tractava igualment els aliats com els alemanys».

– *Quina influència exercia llavors Girona sobre Banyoles i altres poblacions de la comarca? La gent anava relativament sovint a Girona?*

– «No. Llavors, Girona no comptava per a nosaltres. Com aquell qui diu, només hi anàvem per Fires. Hi vaig anar una vegada amb el mític Tren Pinxo de Banyoles, però recordo aquell viatge com una excursió a un lloc enormement llunyà. Per a la gent de Palol, per exemple, era més aviat Cornellà del Terri la població que exercia una mena de capitalitat, en part també perquè hi servien pa. De fet, però, per a la gent d'aquests nuclis no hi havia més horitzó que el del cim de Rocacorba. Tothom estava afeirat al seu tros. Es vivia de les gràcies i les desgràcies de la terra i el bestiar, d'acord amb una percepció de l'existència molt tancada. Les alegries i les tristesses depenien del petit món creat al voltant de la casa on s'havia nascut. La cultura rural girava entorn d'aquesta casa.

Es vivia com havia viscut la gent de pagès durant segles. L'única oportunitat, l'únic camí de sortida alternatiu que la gent senzilla veia per als fills era l'educació. Tothom tenia interès que els fills anessin a escola, perquè poguessin accedir a una cultura que els pares no havien pogut tenir».

– *Aquest panorama no era gens estimulante per a un jove amb inquietuds que s'havien de canalitzar en altres espais...*

– «Si alguna cosa vaig tenir molt clara de ben petit, és que no volia fer de pagès. Conservo un record especialment agradable de les èpoques bones del camp, sobretot del temps de la collita del blat i la civada. El dia del batre es preparava un gran festí, encara que la collita i l'anyada fossin pobres, perquè es mereixia una celebració que generava una solidaritat momentània amb els veïns. Malgrat aquests bons records, sempre vaig tenir clar que no volia passar-me la vida fent de pagès. Durant molts estius, vaig ajudar els de casa o alguns veïns en la feina de segar i batre. Quan tenia tretze o catorze anys, anava a pasturar vaques i m'emportava alguna novel·la per llegir. Recordo que *Robinson Crusoe* em va impactar molt i que d'alguna manera m'identificava amb el protagonista... No és que la feina de pagès no

m'agradés, però la trobava duríssima en tots els sentits... Un terç de la collita era per als amos, que només els veies quan venien a endur-se el gra. Això em devia fer obrir els ulls i em devia reforçar el desig de fugir de la terra».

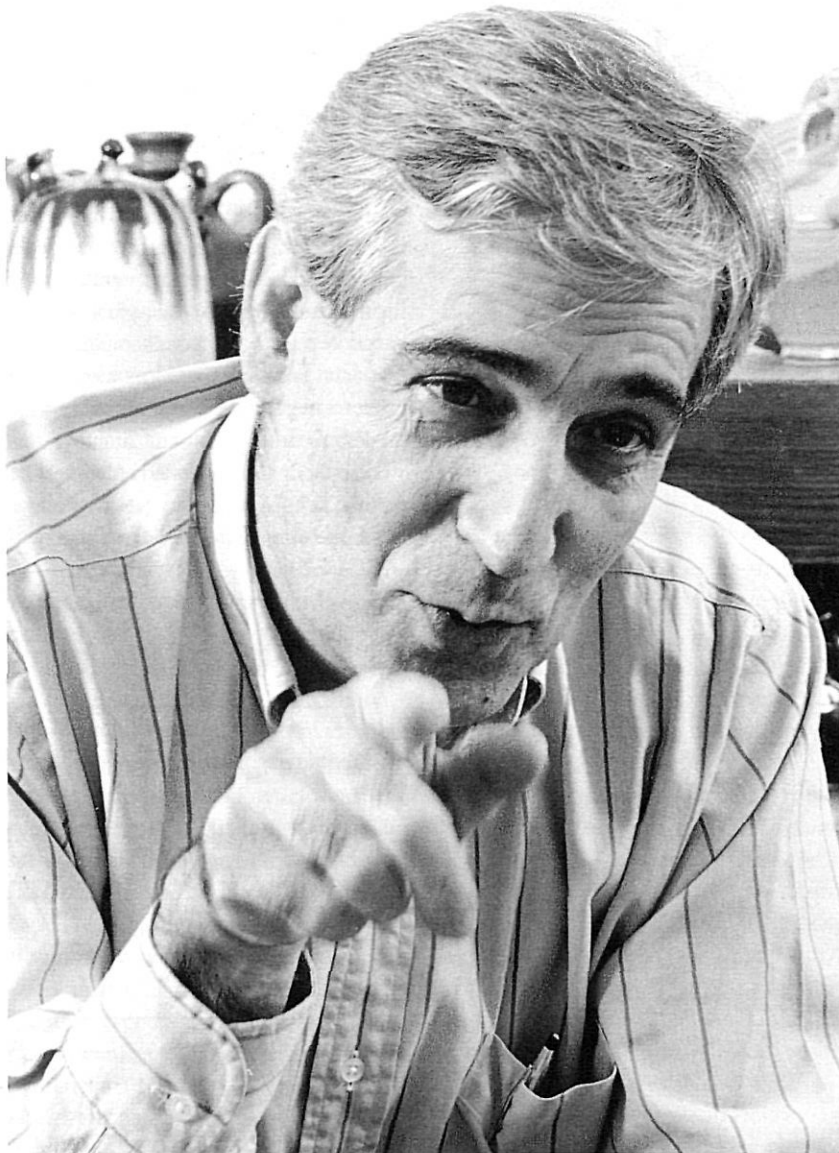
– Va tenir clar aviat que es volia dedicar al periodisme i la comunicació?

– «Als deu o onze anys, vaig entrar al Seminari Diocesà de Girona, on hi havia uns tres-cents estudiants. Quan vaig acabar els estudis, el bisbe Jubany em va ordenar capellà. Dels trenta del meu curs, vam acabar la carrera tres o quatre. Eren uns temps molt moguts, de secularitzacions, de grans crisis a tots els nivells. Vaig fer de vicari un parell d'anys, a Girona –a l'església del Carme– i a Tordera, on col·laborava amb el moviment obrer clandestí del moment, a través del PSUC. Em

“

A l'Institut
em van voler suspendre
de literatura contemporània
perquè havia llegit
Zola i Flaubert.

”

Josep Gifreu i Pinsach va néixer a Palol de Revardit (el Pla de l'Estany) el 31 d'octubre de 1944.

És graduat en Periodisme (1973) per l'Escola Oficial de Periodisme, llicenciat en Filosofia i Lletres (1975) per la Universitat de Barcelona i doctor en Ciències de la Informació (1982) per la Universitat Autònoma de Barcelona.

Va exercir professionalment el Periodisme entre el 1974 i el 1982. Del 1976 al 1982, va ser redactor al diari *Avui*. Des del 1982, ha col·laborat amb articles en diferents diaris i revistes.

Del 1975 al 1992, va ser professor de Teoria de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, on va dirigir el Departament de Periodisme entre el 1987 i el 1989. El 1992, es va integrar com a catedràtic de Teoria de la Comunicació a la Universitat Pompeu Fabra, on és degà dels Estudis de Comunicació Audiovisual des de la seva creació, el curs 1993-1994.

Des del 1993, és membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans, adscrit a la Secció Filològica. Ha estat un dels impulsors de la Societat Catalana de Comunicació.

Investigador especialitzat en aspectes relacionats amb la comunicació i la cultura, és autor de nombrosos llibres i estudis, entre els quals destaquen: *Sistema i polítiques de comunicació a Catalunya* (1983), *Comunicació, llengua i cultura a Catalunya: horitzó 1990* (1986), *El debate internacional de la comunicació* (1986), *La comunicació per cable a Catalunya* (1988), *Mass Communications Research in Catalunya* (1988), *Comunicació i reconstrucció nacional* (1989), *Construir l'espai català de comunicació* (1991) i *Estructura general de la comunicació pública* (1991).

plantejava deixar de cobrar de l'Església i guanyar-me la vida com a obrer, seguint una de les línies de renovació eclesialística que es van obrir arran del Concili Vaticà II. No ho vaig tenir gens fàcil. Llavors jo tenia la intenció d'anar a Barcelona a estudiar Periodisme, mogut per l'interès per escriure que se m'havia despertat als anys del seminari, quan vaig començar a col·laborar a la revista *Vida Catòlica*. D'aquesta manera potser va néixer la meua vocació pel Periodisme».

– *Va anar a Barcelona a estudiar a l'Escola de Periodisme de l'Església?*

– «Sí. Abans, però, vaig estar un any a Roma estudiant Filosofia. Vaig comentar al bisbe Jubany que volia anar a estudiar Periodisme a Barcelona i li va semblar bé. De tota manera, em va suggerir

que abans passés un any a Roma estudiant Teologia. Vaig acceptar la proposta i vaig anar a Roma, tot i que de fet hi vaig estudiar Filosofia. A Roma, em vaig posar bastant al dia de les grans pel·lícules de la història del cinema. A Girona, ho tenia difícil per veure'n. Una vegada, amb un company, ens vam escapar del Seminari de Girona per anar al cinema i el rector ens va castigar, quan se'n va asabentar. A Roma, vaig descobrir també que els catalans no teníem res a veure amb els espanyols. Els sis o set que érem de Girona fèiem vida al seminari espanyol de Roma amb els que hi havia d'altres indrets de Catalunya. Fèiem una vida a part dels espanyols, perquè teníem una manera de veure-ho tot que ens en diferenciava completament».

– *Només hi va estar un any a Roma?*

– «Sí. El 1969. El 1970, vaig entrar a l'Escola de Periodisme de l'Església, a Barcelona. A la meua vinculació als estudis eclesialístics dec, com a mínim, l'oportunitat d'haver cursat estudis superiors. Si no, per falta de mitjans econòmics, no haurien estat mai al meu abast. Vaig formar part de l'última promoció de l'Escola de Periodisme de l'Església, poc abans que es creessin els estudis de Ciències de la Informació a la Universitat de Barcelona (UAB). Tornant de Roma, els meus dubtes de fe es van anar afermant. Vaig estar un temps a l'església de Sant Josep Oriol, que llavors era una de les més renovadores de Barcelona, i després vaig anar deixant progressivament la vida eclesialística. Vaig entrar a treballar d'administratiu en una empresa de productes d'alta fidelitat i, un cop acabat un període de reflexió, vaig plantejar al bisbe Camprodon que em volia secularitzar. Es va mostrar molt sensible i comprensiu davant la meua opció, i li ho he d'agrair. El 1975, em vaig casar. No tenia feina. Per sort, em vaig incorporar al cap de poc a la Facultat de Ciències de la Informació de la UAB com a professor a temps parcial. A l'any següent, va néixer l'*Avui* i hi vaig entrar com a redactor de política catalana. Hi vaig aprendre grans lliçons pràctiques i hi vaig viure algunes anècdotes. Recordo, per exemple, que el president Tarradellas, en el moment de les primeres negociacions amb el govern estatal després del seu retorn a Catalunya, ens va comentar, al final d'una conferència de premsa, la bona impressió que li va causar el fet que els guàrdies civils se li van qua-

“

Vaig aprendre a l'escola
que d'una taula
n'havíem de dir
mesa.

”

“

La meua vocació
de periodisme
potser va néixer
a *Vida catòlica*.

”

drar quan va arribar al Ministeri de l'Interior. Segons ell, aquest fet denotava les perspectives interessants que es presentaven, era un signe que les coses anirien per bon camí. Tarradellas sempre donava molta importància als rituals».

– *Li va costar deixar l'exercici diari del periodisme per dedicar-se preferentment a la universitat?*

– «Hi havia dos camins per triar i m'havia de decidir. Em vaig decantar per la universitat, en comptes d'optar pel periodisme actiu. No ho podia fer seguir tot. Vaig deixar el diari i vaig acabar la meua tesi, per a la qual havia triat una temàtica que pogués aglutinar diferents interessos meus: els mitjans de comunicació, i el paper que exerceixen en els processos crítics de transició cultural i política. Tenia l'avantatge que des de la meua feina al diari, a més d'haver après el funcionament de les institucions polítiques, havia pogut seguir el comportament i la incidència dels grans mitjans en la nostra transició política. A part del nostre cas concret, m'interessava estudiar també com els mitjans de comunicació afectaven els processos de creació i recreació de les llengües, les cultures i les nacions històriques. Més endavant vaig col·laborar en diverses publicacions, entre les quals hi havia la revista *El Món*, on durant tres anys vaig publicar una columna setmanal sobre televisió. De mica en mica, a la universitat em vaig anar especialitzant en l'anàlisi de com s'organitzen la ràdio i la televisió, com funciona el món de la comunicació, com les estructures polítiques afecten els mitjans...».

– *Vostè era professor a la UAB i va marxar-ne per anar a la Universitat Pompeu Fabra. El repte de vincular-se a una universitat de nova creació era atractiu?*

– «La proposta d'incorporar-me a la Universitat Pompeu Fabra em va semblar interessant per diferents raons. A part d'això, sempre va bé renovar els coneixements i les inquietuds. Vaig dir que sí a l'oferta i em vaig posar a disposició del rector, que al cap de poc de ser jo a la universitat em va demanar si volia posar en funcionament els estudis de comunicació audiovisual. Jo en tenia un coneixement d'aquest sector de la comunicació més teòric que professional, però vaig acceptar la proposta».

– *L'espai català de comunicació sobre el qual vostè ha escrit tant, ¿existeix de debò o és tot just un projecte de futur?*

– «Sempre he insistit que l'espai català de comunicació no és un simple concepte ni el resultat d'una realitat tangible

ara mateix. És, més aviat, el disseny d'una estratègia d'acció per a la reconstrucció nacional en les condicions actuals en què una nació s'ha de replantejar la seva continuïtat com a identitat cultural i històrica diferenciada de les altres. En el nostre cas, en comparació amb altres cultures o nacions europees, a part de l'inconvenient que tenim un mercat i una demografia reduïts, patim l'agreujant que no disposem d'un estat propi i que el que ens mana no ens protegeix, sinó que ens desprotegeix. Propugnar un espai català de comunicació implica, és clar, una política determinada. No somio utopies fàcils, sinó que proposo vies d'acció per a una estratègia en la qual tots podem sumar esforços. Cal, abans de tot, evitar que els estats ens posin més traves, per exemple a través de la llei del cable, que pot resultar enormement lesiva per als interessos de la nostra reconstrucció nacional».

Xevi Planas

